

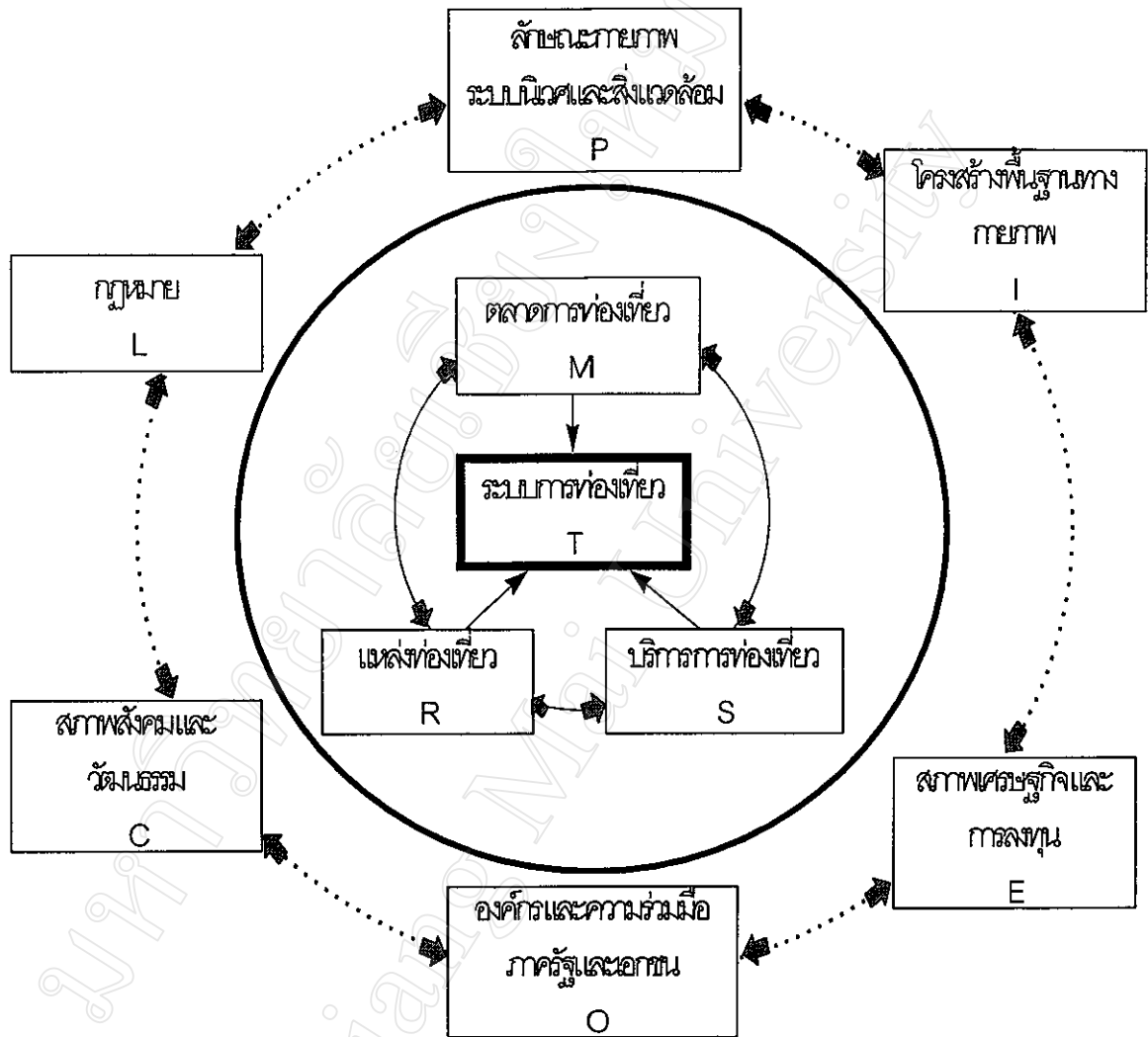
บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ประมวลแนวความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดความพร้อมของผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งประกอบด้วยแนวคิด 6 ประการด้วยกัน ดังนี้ คือ แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แนวความคิดเกี่ยวกับความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่ แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของธุรกิจนำเที่ยว และแนวความคิดเกี่ยวกับมาตรฐานการดำเนินธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งแนวความคิดที่หลากหลายดังกล่าว ทำให้สามารถมองประเด็นที่ทำการศึกษได้อย่างรอบคอบ และเป็นองค์รวมมากยิ่งขึ้น

ก่อนที่จะทำความเข้าใจกับแนวคิดทั้ง 6 ดังกล่าวข้างต้น ควรทำความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นกิจกรรมนันทนาการรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่างที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งซึ่งมักหมายถึงที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งที่ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว (Lawson & Baud-bovy 1977) เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมโดยมีแรงกระตุ้นจากความต้องการทางด้านกายภาพ ด้านวัฒนธรรม ด้านการปฏิสัมพันธ์ และด้านสถานะทางสังคม (R.W.Mcintosh:1972)

การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (Tourism Resource) บริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) และตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market or Tourist) แต่ละองค์ประกอบมีส่วนร่วมประกอบย่อยๆที่มีความสัมพันธ์กันเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ระหว่างระบบย่อยทั้ง 3 เกิดขึ้นเมื่อนักท่องเที่ยวได้ไปใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการหรือทัศนศึกษา นอกจากองค์ประกอบภายในระบบแล้ว การท่องเที่ยวยังมีสิ่งแวดล้อมสำคัญที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอีกหลายประการ เช่น สภาพกายภาพและระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ สภาพเศรษฐกิจและการลงทุน สภาพสังคมและวัฒนธรรม องค์การความร่วมมือภาครัฐและเอกชน และกฎหมาย ที่เอื้อต่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อบรรยากาศการท่องเที่ยว เป็นต้น (ดังแผนภูมิ 2)

แผนภูมิที่ 2 ระบบการท่องเที่ยว (Tourism System)

ที่มา : รายงานขั้นสุดท้าย การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) 2540
นำเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Development)

จากการศึกษาในครั้งนี้ประมวลสรุปได้ว่า "การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมน้อยที่สุด มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกันทั้งด้านการพัฒนาและด้านการตลาด ที่จะนำพานักท่องเที่ยวมาชื่นชมทรัพยากรการท่องเที่ยวต่างๆได้เป็นประจำสม่ำเสมอ อันจะส่งผลให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจที่ตอบสนองต่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างต่อเนื่อง" และในการนี้ผู้วิจัยเห็นว่า มีแนวคิดบางส่วนที่มีการบันทึกไว้หรือกล่าวไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

การประชุม Globe'90 ณ ประเทศแคนาดา ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน" หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบันโดยที่มีการป้องกันและสงวนรักษาโอกาสต่างๆของอนุชนรุ่นหลังด้วยการท่องเที่ยวที่มีความหมายถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศไว้ด้วย

การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา หรือการประชุม EARTH SUMMIT ที่กรุง ริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะจุดหมายปลายทางจะเป็นที่ใด จะเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็ก ทั้งในเมืองและชนบท

Robert Cleverdon และ WTO (2542) เสนอว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆของอนุชนรุ่นหลัง ด้วยการจัดการการท่องเที่ยวที่มีความหมายต่อการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย ทั้งนี้ แนวความคิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดย

รวม ปรับสภาพการจัดการเพื่อเข้าสู่ยุคใหม่ของกระแสโลกที่เปลี่ยนไป ขอบเขตการพัฒนาจึงครอบคลุมทุกส่วนของการท่องเที่ยว คือ

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องดำรงอยู่ได้
2. มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ
3. ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย
4. กิจกรรมการบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ
5. ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม ต้องไม่มีหรือมีน้อยที่สุด

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) เสนอไว้ในเอกสารทางวิชาการว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีลักษณะสำคัญอยู่ 6 ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

1. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท ทั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถานวัตถุ และ แหล่งท่องเที่ยวประเภท ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม
2. เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว
3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
4. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมชาติ และวัฒนธรรม
5. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนยาว
6. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น ด้วย

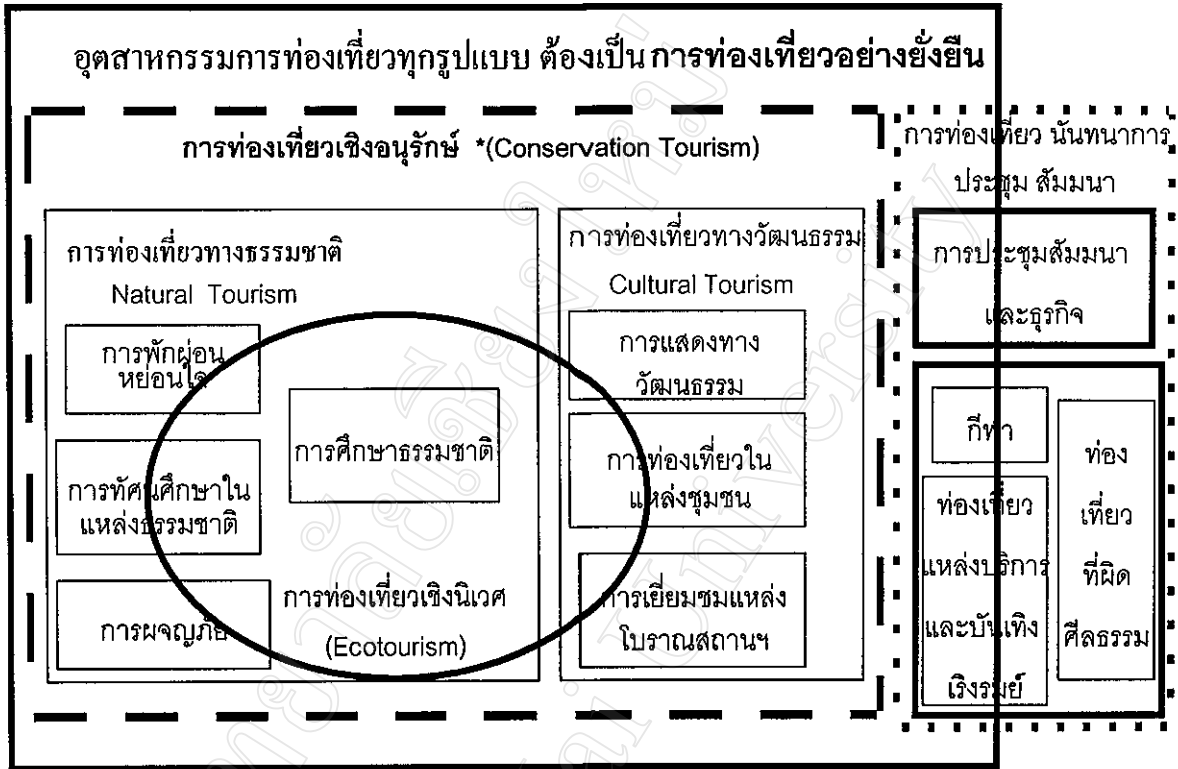
2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

หลังจากที่สถาบันการศึกษา นักวิชาการ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้นำเสนอแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสู่สังคมไทยเมื่อประมาณปี พ.ศ.2530 และเมื่อปี พ.ศ. 2538 - 2539 ททท. ได้ประกาศนโยบายชั่วคราว สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้ง ในปี

พ.ศ. 2539 ททท. ได้ว่าจ้างให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท) ทำการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทยขึ้น ทำให้สังคมมีความสนใจ และตื่นตัวในเรื่องดังกล่าวอย่างมาก และจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้พบว่า มีนักวิชาการ ผู้รู้ นักธุรกิจเอกชน ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นเอกสาร บทความ บทสัมภาษณ์ไว้เป็นจำนวนมาก รวมทั้งที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้รู้เพื่องานวิจัยชิ้นนี้โดยเฉพาะ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ "การท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ธรรมชาติและระบบนิเวศเป็นหลัก โดยมีส่วนประกอบของวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศนั้นๆ รวมอยู่ด้วย ทั้งนี้ รูปแบบของกิจกรรมและกระบวนการต้องส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคมน้อยที่สุด และต้องนำไปสู่การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และสังคม ก่อให้เกิดการเรียนรู้และจิตสำนึกที่ดีต่อผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริง" และจากการค้นคว้าศึกษาในครั้งนี้ พบว่า มีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สำคัญ สมควรที่จะได้นำเสนอไว้ในที่นี้ ดังต่อไปนี้

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ได้กำหนดไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบหรือส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคือ การท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และระบบนิเวศ มีการจัดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม มีการให้การศึกษาแก่ผู้ท่องเที่ยว และเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเน้นที่การศึกษาธรรมชาติ และระบบนิเวศ โดยมีส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติหรือระบบนิเวศนั้น ไม่ว่าจะเป็นชุมชน วัฒนธรรม หรือ การผจญภัยเล็กน้อยเข้ามาเป็นส่วนเสริม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงยังมีสัดส่วนไม่มากนักในกระบวนการท่องเที่ยว (ดังแผนภูมิ 3)

แผนภูมิที่ 3 รูปแบบการท่องเที่ยวในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

ที่มา : รายงานขั้นสุดท้าย การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) 2540
 นำเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

พร้อมกันนี้ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ให้คำจำกัดความของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ ได้กำหนด องค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ที่ประกอบด้วย ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรม และด้านองค์กร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

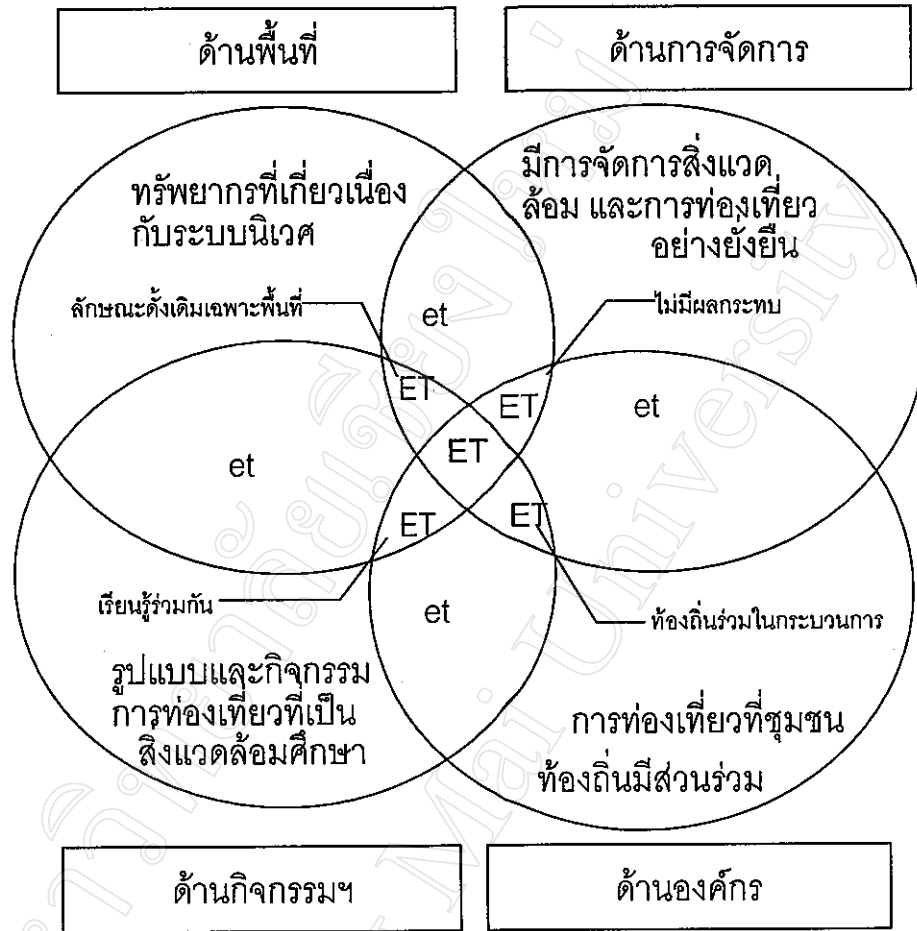
1. องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเนื่องกับธรรมชาติเป็นหลัก มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ของแหล่งนั้น ดังนั้นองค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต ดังนั้นองค์ประกอบด้านการจัดการ จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรม เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชน ท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น องค์ประกอบด้านกิจกรรม จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา

4. องค์ประกอบด้านองค์กร เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาชนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่นโดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้ หมายความว่ารวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี่เริ่มต้นจากระดับรากหญ้าจนถึงการปกครองท้องถิ่นและอาจรวมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นองค์ประกอบด้านองค์กร จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อกำหนดที่ชัดเจนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ขององค์ประกอบหลักทั้ง 4 ด้าน หากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบครบสมบูรณ์ดังกล่าวแล้ว จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากข้อใดข้อหนึ่งไปความสมบูรณ์จะลดน้อยลงจนอาจต้องจัดการส่งเสริมหรือทำให้การท่องเที่ยวนั้นเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ ต่อไป (แผนภูมิที่ 4)

หมายเหตุ

1. ดัดแปลงจาก Ralf Buckley, 1994
2. ET, ET, et แสดงความเข้มข้นของการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism

แผนภูมิที่ 4 หลักการพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ที่มา : รายงานขั้นสุดท้าย การดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) 2540
นำเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

ภราเดช พัทธ์วิเชียร (2542) กล่าวถึงแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า เป็นกระบวนการและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด โดยเฉพาะชุมชนต้องได้รับผลประโยชน์ ร่วมในการตัดสินใจ ต้องเป็นการศึกษา ในขณะที่เดียวกันต้องเน้นในพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติหรือมีระบบนิเวศเป็นหลัก หรือกล่าวโดยสรุปคือ เป็นกิจกรรมประเภทหนึ่งซึ่งมุ่งเน้นความรู้และความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว ทั้งนี้ต้องไม่ละเลยองค์ประกอบในเชิงวัฒนธรรม ชุมชน และสังคม

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538) ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ คือ การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้และรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ

สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต (2542) อธิบายว่าในหลักการสากล การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. การเที่ยวที่เกิดผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม น้อยที่สุด หรือไม่ก่อให้เกิดผลกระทบเลย
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรเน้นเรื่องธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นจุดประชาสัมพันธ์ ส่งเสริม ไม่เน้นเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกเป็นจุดขาย
3. ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญเรื่อง การให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ คนที่มาเยือน สร้างจิตสำนึก เพิ่มพูนประสบการณ์ ได้ประสบการณ์และมีคุณภาพ
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ผลตอบแทนกลับคืนแก่แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวมาเยือน อาทิ ค่าผ่านเข้าชม ค่าเช่า เพื่อพื้นที่จะได้นำรายได้กลับไปทำนุบำรุงสถานที่
5. ให้ประโยชน์ เปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ได้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและอื่นๆ ซึ่งเห็นว่าเป็นส่วนที่ยากที่สุด เนื่องจากต้องมีความเข้าใจกันระหว่าง ผู้ประกอบการกับชุมชน

อุไรวรรณ ตันกิมยง (2542) ได้ยกตัวอย่างการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่หลีเจียง ประเทศจีน ว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เนื่องจากเริ่มต้นจากการวางผังแม่บทการใช้พื้นที่ หรือการ Zoning แล้วดำเนินการตามที่ได้วางผังไว้นั้นอย่างจริงจัง

Robert Greifenberg (2542) เจ้าของ สยามซาฟารี ภูเก็ต ซึ่งเป็นบริษัทที่ได้รับรางวัลเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวและรายการนำเที่ยวที่เป็นการนำเที่ยวเชิงนิเวศในระดับนานาชาติจากหลายสถาบัน ได้แก่ Thailand Tourism Award : Best Tour Program, 2539. British Airways Award : Tourism for Tomorrow, 2540. PATA Grand Award : Green Leaf Environmental Gold Grand Award, 2542. ได้ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวแบบมวลชน กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

การท่องเที่ยวแบบมวลชน	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
<ul style="list-style-type: none"> ● จำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละครั้งมาก ● ไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักอย่างดีแล้ว ● ลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานสูง ● ผลประโยชน์ไปยังคนเพียงบางกลุ่มซึ่งเป็นกลุ่มเล็กๆ ● ได้กำไรสูง ● ภาคธุรกิจพยายามที่จะหากำไรสูงสุดให้แก่ตนเอง ● มัคคุเทศก์ เป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องทั่วไป ● มัคคุเทศก์ต้องอาศัย หรือหวังค่านายหน้าจากการซื้อ-ขายสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว ● ธุรกิจเกิดขึ้นเร็วเติบโตเร็วและจะตกลงอย่างรวดเร็วเช่นกัน เป็นการเจริญเติบโตในระยะสั้นๆ ไม่ยั่งยืน 	<ul style="list-style-type: none"> ● จำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละครั้งไม่มาก ● ไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ยังไม่เป็นที่รู้จัก และ / หรือ รู้จักแล้วบ้าง ● ไม่มีการลงทุนหรือลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานน้อยมาก ● ผลประโยชน์แบ่งปันไปยังชุมชน และหมุนเวียนอยู่ในชุมชนมากกว่า ● กำไรไม่เฉพาะเป็นส่วนตัวเงินแต่อาจเป็นประโยชน์อื่นใดต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมได้ และบางครั้ง ไม่มีกำไรในทางการเงินเลย ● กำไรที่ได้ถูกนำไปใช้ในการลงทุนในพื้นที่ที่จะสร้างความยั่งยืนแก่สิ่งแวดล้อมและสังคม ● มัคคุเทศก์ จะต้องมีความรู้เฉพาะทาง ● มัคคุเทศก์ไม่ต้องอาศัยหรือหวังค่านายหน้าจากการซื้อ-ขาย สินค้า และบริการด้านการท่องเที่ยว ● ธุรกิจเป็นธุรกิจที่ทำมาหากินได้ยาวนานและยั่งยืน

การท่องเที่ยวแบบมวลชน	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
<ul style="list-style-type: none"> ● มักจะนำนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นประจำ ดังนั้นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจึงจำกัดอยู่ในเฉพาะพื้นที่นั้นๆ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการรับผลประโยชน์ก็จำกัดไปด้วย ● ผลประโยชน์ที่ได้จากการท่องเที่ยวแบบมวลชนอาจได้รับน้อยกว่าที่คาดคิด และส่วนใหญ่ต้องกลับไปเป็นการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน และไม่น้อยทีเดียวต้องส่งกลับไปยังบริษัทแม่ที่อยู่ต่างประเทศ ● ส่วนใหญ่ต้องมองหาจุดขายหรือแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ตลอดเวลา เนื่องจากมีช่วงเวลาในการทำธุรกิจสั้นไม่ยั่งยืนนั่นเอง ● การท่องเที่ยวแบบมวลชนต้องหันกลับมาดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมชุมชนและสังคมเพิ่มมากขึ้น หากไม่โลกจะขาดแคลนแหล่งท่องเที่ยวที่ดีในอนาคต 	<ul style="list-style-type: none"> ● การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถจะกระจายตัวไปทั่วพื้นที่อย่างกว้างขวาง ดังนั้นพื้นที่มากมายหลายแห่งจะได้รับผลประโยชน์ไปพร้อมๆ กับผลประโยชน์กระจายตัวไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องได้ในวงกว้างกว่า ● ผลประโยชน์ที่ได้จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถจะมีมากกว่าที่คาดคิด กล่าวคือสามารถช่วยเหลือกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ผลประโยชน์และความช่วยเหลือต่างๆ ควรอยู่ในชุมชน ท้องถิ่น ที่มีการนำเที่ยวเข้าไป เป็นส่วนใหญ่ ● การท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถจะใช้พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเดิมซ้ำแล้วซ้ำอีกหากมีการบริหารจัดการที่ดีและจะเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ● ส่วนสำคัญและที่น่าเป็นห่วงที่สุดคือการปฏิบัติที่ถูกต้องตามแนวคิด และองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังไม่ได้ถูกนำมาใช้กันอย่างจริงจัง

The Ecotourism Society (2543) ได้ให้ความหมายของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่าเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติซึ่งจะช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และปรับปรุงสวัสดิภาพของผู้คนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น

James Butler, University of Alberta, Canada (2538) ได้บรรยายไว้ในการประชุมวิชาการเรื่อง "นิเวศวิทยา : ความจำเป็นในทศวรรษนี้" เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2538 จังหวัดเชียงใหม่ ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องมีคุณลักษณะสำคัญ 8 ประการ ดังนี้

1. ต้องให้การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องสิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยวก่อนเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยว เช่น การจัดบรรยายในเรื่องเกี่ยวกับพื้นที่ ความเปราะบางของระบบนิเวศ และการปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับบริเวณที่จะเข้าไป เป็นต้น

2. ต้องไม่ทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นๆ เสื่อมค่าลง เช่น ไม่หักเหกิ่งก้านกิ่งหักหักออกมาจากถ้ำ ไม่เก็บพืชพันธุ์ธรรมชาติที่หายากออกมาจากแหล่งของมัน หรือมีลักษณะที่ดูถูกดูแคลนวัฒนธรรมประจำถิ่นนั้นๆ

3. ต้องให้ความสนใจในคุณค่าที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ไม่ใช่การสร้างสิ่งใหม่ สนใจเฉพาะคุณค่าที่แท้จริงเท่านั้น เช่น การขึ้นไปเที่ยวชมและพักบนเขาใหญ่เพื่อตีกอล์ฟ เป็นต้น

4. ต้องมองคนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ต้องไม่มองแยกส่วนและไม่เปลี่ยนแปลงธรรมชาติให้มาสอดคล้องกับความต้องการของคน เช่น สร้างถนนคอนกรีตอย่างดีเพื่อเข้าไปยังพื้นที่ป่าเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่คน เป็นต้น

5. ชีวีตป่า สิ่งแวดล้อม และคนท้องถิ่น ต้องได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กล่าวคือ ต้องมีผลประโยชน์ส่วนหนึ่งกลับไปบำรุงรักษาชีวีตป่าและสิ่งแวดล้อม และคนท้องถิ่นได้รับผลทางเศรษฐกิจ สังคม จากการดำเนินการดังกล่าว

6. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นประสบการณ์ตรงของมนุษย์ที่จะได้รับจากธรรมชาติ วัฒนธรรม สังคม และวิถีชีวิต การท่องเที่ยวถือเป็นการแลกเปลี่ยนด้านประสบการณ์ ทั้งทางด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม สังคม และวิถีชีวิตของคนบนโลก

7. ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่เป็นไปในเชิงศึกษาธรรมชาติ วัฒนธรรม สังคม วิถีชีวิต มากกว่าความมัน ความเสี่ยง หรือ การแข่งขัน เช่น การแข่งแรลลี่ไม่น่าจะใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น

8. ต้องเป็นการท่องเที่ยว ที่คำนึงถึงความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่และสังคม วัฒนธรรม เช่น การท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกาะที่มีชื่อเสียงมากของไทย เป็นต้น

สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยความร่วมมือของ CIDA & AIDAB ได้จัดการประชุมนานาชาติ เรื่อง Ecotourism : Concept, Design and Strategy ขึ้น เมื่อวันที่ 6 - 8 กุมภาพันธ์ 2538 โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศ จาก ประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย ทวีปยุโรป ไทย และประเทศต่างๆในภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก ร่วมสัมมนา 250 คน ที่กรุงเทพฯ ซึ่งที่ประชุมดังกล่าวได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้อย่างชัดเจน และเป็นเอกภาพ ดังนี้

1.Nature Based : การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ทั้งด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ด้านภูมิศาสตร์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี โดยต้องยึดหลักสำคัญที่ว่า เราจะต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเหล่านั้นไว้ให้ดีที่สุด เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

2.Sustainably Managed : การท่องเที่ยวทุกประเภทต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ประเทศทุกประเทศท้องถิ่นทุกท้องถิ่นจำเป็นต้องพยายามจัดการท่องเที่ยวของตนโดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม หรือ กระทบให้น้อยที่สุด

3.Inclusive of Social and Cultural Aspects : การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมถึง การอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ค่านิยม ตลอดจนวิถีชีวิต เอกลักษณ์ของถิ่นและประเทศซึ่งเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลายเท่านั้น

4.Environmentally Educative : การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องให้การศึกษาทั้งต่อนักท่องเที่ยวและประชากรในท้องถิ่น เป็นการศึกษาที่ต้องการจะหยั่งรากลึกลงในจิตสำนึกของแต่ละคน ให้ตระหนักถึงความจำเป็น และความสำคัญอย่างยิ่งยวดในอันที่จะทะนุถนอมไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมรอบๆตัว

5.Benefit and Involvement of Local People : การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เน้นตรงจุดที่ว่าการจัดการการท่องเที่ยว ประชาชนบนพื้นที่จะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ และสามารถได้รับผลประโยชน์จากกำไรของการท่องเที่ยว ซึ่งถือว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นกุญแจสำคัญไขไปสู่การกระจายรายได้นั่นเอง

6.Product Authentic : การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากมุมมองเชิงตลาด มีจุดเน้นที่ว่าผลิตภัณฑ์คือทัวร์ต่างๆนั้น จะต้องเป็นทัวร์ที่มีลักษณะครบตามเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้วในข้อ 1-5 มิใช่การนำเอาชื่อ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปติดบนผลิตภัณฑ์เดิม เท่านั้น

7.Tourist Satisfaction : ความพอใจของนักท่องเที่ยว นับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นักท่องเที่ยวที่พอใจจึงจะกลับมาเที่ยวอีก กิจกรรมที่บริษัททัวร์เสนอต่อนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องเป็นกิจกรรมที่ตรงหรือเกินความคาดหวังของ นักท่องเที่ยว

สิริกุล บรรพพงศ์ (2538) สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้ให้ความเห็นว่า นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถแบ่งได้ตามระดับความสนใจในธรรมชาติ เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มนักท่องเที่ยว ซึ่งมึจุดประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ พืช สัตว์ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศ
2. กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้รักธรรมชาติ หรือที่รู้จักกันในนาม "นักนิยมไพร" จะมีจุดสนใจหลักที่ความงามของธรรมชาติและวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนท้องถิ่น
3. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชอบแสวงหาความตื่นเต้น และแปลกใหม่ในสภาพที่ห่างไกลความเจริญและมีความลำบากในการเข้าถึง เช่น แถบลุ่มแม่น้ำอเมซอน ป่าบราซิล หรือ การเดินป่า และตั้งแคมป์บนเทือกเขาหิมาลัย เป็นต้น
4. กลุ่มนักท่องเที่ยวทั่วไปที่ต้องการชื่นชมธรรมชาติ เพื่อเป็นการเสริมความหลากหลายให้กับประสบการณ์ในการท่องเที่ยวของตน

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่ (Carrying Capacity)

แนวความคิดความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่ ผู้วิจัยพบว่า มีผู้ที่ทำการศึกษาและนำเสนอไว้ในเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่มากนัก อย่างไรก็ตามจากการศึกษาในครั้งนี้สรุปได้ว่า "ความสามารถที่จะรับของพื้นที่ในด้านการท่องเที่ยว เป็นความสามารถของพื้นที่ที่จะพัฒนาเพื่อรองรับกับจำนวนนักท่องเที่ยว และกิจกรรมนำเที่ยวเชิงนิเวศที่จะเข้ามาใช้พื้นที่นั้นๆ โดยส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ดังกล่าวน้อยที่สุด" และมีแนวคิดที่สำคัญควรนำมาแสดงไว้ในที่นี้ด้วย ดังนี้

มนัส สุวรรณ (2538) ได้อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่ไว้ในหนังสือนิเวศวิทยากับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยกล่าวว่า ธรรมชาติของแต่ละพื้นที่ย่อมมีขีดจำกัดความสามารถที่จะรับได้อยู่ระดับหนึ่ง ระดับความสามารถที่จะรับได้นี้แตกต่างกันไปตามความแตกต่างทางด้านกายภาพและชีวภาพของพื้นที่และกิจกรรมของมนุษย์ที่กระทำในพื้นที่นั้น ซึ่งหากมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่เกินขีดจำกัดนี้ไปแล้ว จะทำให้สภาพและความสมดุลของพื้นที่สูญเสียไปจนเกิดปัญหาต่อเรื่องอื่นๆตามมา ความสามารถที่จะรับได้นี้สามารถแยกพิจารณาเป็น 3 ประเด็น คือ

1. ความสามารถที่จะรับได้ทางกายภาพ (Physical Carrying Capacity) หมายถึง ลักษณะหรือสภาพทางกายภาพของสถานที่ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ตามความประสงค์ เป็นขีดจำกัดที่กำหนดได้ชัดเจน และจับต้องได้มากกว่า เช่น ขนาดของพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แน่นอนตายตัว ย่อมเป็นตัวกำหนดว่าจะสามารถสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้าง ได้จำนวนมากน้อยเท่าใด เป็นต้น

2. ความสามารถที่จะรับได้ทางสังคม (Social Carrying Capacity) หมายถึง ความสามารถของสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆของสถานที่ท่องเที่ยว ที่จะพัฒนาเพื่อให้หรือ ขายบริการแก่ผู้มาเที่ยว กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความสามารถของสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถให้บริการ แก่นักท่องเที่ยวในจำนวนสูงสุดโดยไม่ทำให้เกิดภาวะแออัด

3. ความสามารถที่จะรับได้ทางนิเวศ (Ecological Carrying Capacity) หมายถึง ความสามารถของสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติในและบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ที่จะรับได้ต่อการ เปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยาที่เกิดจากการพัฒนาสถานที่ดังกล่าวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะการ ที่นักท่องเที่ยวไปรวมตัวอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นจำนวนมาก ย่อมก่อให้เกิดความกดดันต่อพื้นที่ นั้นโดยตรง ซึ่งบางครั้งอาจจะมากเกินไปกว่าพื้นที่นั้นจะรับได้

สันติ ชูตินธรา (2530) กล่าวว่า การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสำหรับพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ปัจจุบันที่จำเป็นจะต้องคำนึงถึง เพื่อให้พื้นที่นั้นสามารถพัฒนาขึ้นมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดี มี 3 ประการ คือ

1. สารูป (Image) ของพื้นที่ สารูป หมายถึง หัวใจ หรือ ตัวแทนของพื้นที่ที่เป็น แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในความคิดและความรู้สึกของนักท่องเที่ยว สารูปของแหล่งท่องเที่ยว เป็นเสน่ห์ที่จะดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวนึกถึงและพอใจที่จะได้เดินทางมาสัมผัสชื่นชม การพัฒนาพื้นที่หากไม่คำนึงถึงสารูปของพื้นที่อาจทำให้แหล่งท่องเที่ยวสูญเสียสารูปเดิมไป ซึ่งย่อมจะมีผลต่อความรู้สึกของนักท่องเที่ยวในแง่ลบ เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึง และ ไม่สามารถพบกับสิ่งที่เขาคาดหวังไว้ ย่อมมีผลให้เขาตัดสินใจที่จะไม่มายังแหล่งท่องเที่ยวอีก การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนั้นก็เลยไม่ประสบผลสำเร็จ

2. ขีดจำกัดขั้นต่ำ (Thresholds) หมายถึง จำนวนนักท่องเที่ยวขั้นต่ำสุดที่จะมาอุดหนุน หรือใช้บริการต่างๆในพื้นที่นั้น การพัฒนาพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นการสร้างโรงแรม การปรับปรุงถนน การสร้างร้านอาหาร ล้วนต้องใช้เงินทุน และจะต้องมีผลตอบแทนในการลงทุนโดยเก็บค่าบริการ ทางการท่องเที่ยว ขีดจำกัดขั้นต่ำคือดัชนีชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจของกิจกรรม และ

บริการทางการท่องเที่ยวที่จะลงทุนพัฒนาขึ้นมาว่า ควรจะมีจำนวนหรือระดับเท่าใดจึงจะเหมาะสมคุ้มค่ากับกำลังเงินที่ลงไป การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงขีดจำกัดขั้นต้นนี้เพื่อไม่ให้เกิดการใช้เงินลงทุนและงบประมาณเกิดความสูญเสียชีวิตโดยเปล่าประโยชน์

3. ความสามารถในการรองรับของพื้นที่ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ต้องคำนึงถึง แต่ในอดีตที่ผ่านมายังมีได้รับความสนใจหรือให้ความสำคัญมากเท่าที่ควร

พร้อมกันนี้ สันติ ชูตินธรา ยังได้แบ่งประเภทของความสามารถในการรองรับไว้ 4 ด้าน คือ

1. ความสามารถในการรองรับด้านเศรษฐกิจ (Economic Carrying Capacity) เป็นการพิจารณาขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ว่าควรจะใช้พื้นที่ระดับความเข้มข้นเท่าใดจึงจะให้ผลประโยชน์สูงสุดทางด้านเศรษฐกิจ การพิจารณาในแง่มุมนี้มีแนวความคิดที่ว่า การใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจจำเป็นต้องมีการลงทุนเพื่อก่อให้เกิดผลตอบแทน การลงทุนจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ตอบแทนสูงสุดเมื่อลงทุนเพิ่มขึ้นจนถึงจุดหนึ่งที่เหมาะสมเท่านั้น การลงทุนหากน้อยกว่าจุดนี้จะไม่ได้อัตราผลตอบแทนสูงสุด แต่ในทางกลับกันหากลงทุนมากกว่าจุดนี้ผลตอบแทนก็จะเริ่มลดลงเช่นกัน การพยายามกำหนดจุดที่ได้ผลตอบแทนสูงสุดทางเศรษฐกิจนี้ คือการพิจารณาหาขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ในด้านเศรษฐกิจ

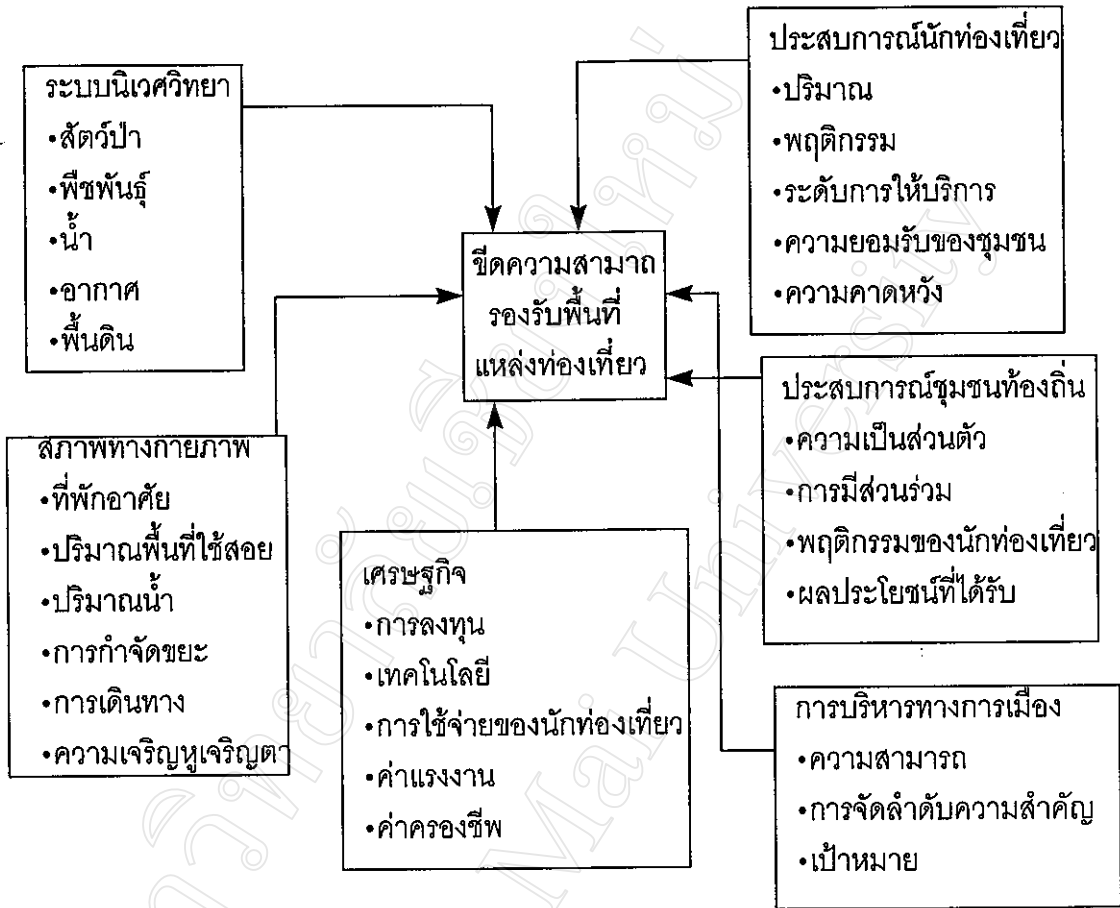
2. ความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ (Physical Carrying Capacity) เป็นขีดจำกัดที่กำหนดได้ค่อนข้างชัดเจนและจับต้องได้มากกว่าการพิจารณาในแง่อื่นๆ เช่น ขนาดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีอยู่แน่นอนตายตัว ย่อมเป็นตัวกำหนดว่าจะสามารถสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างได้จำนวนมากน้อยเท่าใด เป็นต้น

3. ความสามารถในการรองรับด้านนิเวศวิทยา (Ecological Carrying Capacity) หมายถึง ระดับการใช้ประโยชน์สูงสุดของพื้นที่ที่จะแบกรับได้ก่อนที่สภาพแวดล้อมหรือระบบนิเวศจะเสื่อมโทรมลงจนยากที่จะแก้ไขให้กลับสู่จุดเดิมได้ การที่นักท่องเที่ยวไปรวมตัวอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นจำนวนมากย่อมก่อให้เกิดความกดดันต่อพื้นที่นั้นโดยตรง ซึ่งบางครั้งอาจจะมากเกินไปกว่าที่พื้นที่นั้นจะรองรับได้ พื้นที่แต่ละแห่งจะมีความสามารถในการรองรับทางนิเวศวิทยาที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้เนื่องมาจากสภาพธรรมชาติของพื้นที่แล้วยังขึ้นอยู่กับลักษณะการใช้สอยพื้นที่ของนักท่องเที่ยว คือ จะขึ้นอยู่กับความเข้มข้นความถี่ และการกระจายตัวของการใช้สอยพื้นที่ เช่น การที่นักท่องเที่ยวกระจุกตัวรวมกัน อยู่ที่บริเวณใดบริเวณหนึ่ง เท่านั้น

ในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์เป็นจำนวนมากๆ จะมีผลในการสร้างความกดดันให้กับบริเวณนั้นได้ อย่างมากจนอาจเสื่อมสภาพไปได้ แม้ว่าเมื่อพิจารณาโดยเฉลี่ยในช่วงหนึ่งสัปดาห์หรือหนึ่งเดือน จะมีจำนวนนักท่องเที่ยว ไม่มากก็ตาม ความสามารถในการรองรับด้านนิเวศวิทยาจะไม่ตายตัว อาจจะเปลี่ยนแปลงให้พื้นที่นั้นมีความสามารถในการรองรับเพิ่มขึ้น โดยอาศัยมาตรการจัดการ ด้านการใช้สอยพื้นที่ที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพนิเวศวิทยา

4. ความสามารถในการรองรับตามความรู้สึก (Perceptual Carrying Capacity) เป็น ดัชนีที่ความสามารถในการรองรับของพื้นที่อีกตัวหนึ่งซึ่งค่อนข้างจะกำหนดได้ลำบากและเปลี่ยนแปลงง่าย เหมือนกับความสามารถในการรองรับด้านนิเวศวิทยา ความสามารถในการรองรับตาม ความรู้สึกจะอาศัยความต้องการและความรู้สึกของผู้มาใช้สถานที่หรือนักท่องเที่ยวเป็นหลักในการ กำหนด แต่การจะกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งตาม ความรู้สึกของนักท่องเที่ยวค่อนข้างจะทำได้ลำบาก ทั้งนี้เนื่องจากความรู้สึกความต้องการของ นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันมาก ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ สภาพสังคม ระดับการศึกษา ระดับรายได้ อายุ และอุปนิสัย รวมทั้งรสนิยมของแต่ละกลุ่ม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) เสนอว่า ชีตความสามารถรองรับของพื้นที่ในการพัฒนา ทรัพยากรท่องเที่ยว หมายถึง ปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุดที่สามารถอยู่ได้ด้วยความปลอดภัย และ ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวหนึ่งๆ โดยไม่ทำให้สภาพ แวดล้อมถูกทำลาย หรือถูกทำลายน้อยที่สุด ยังคงรักษาสภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีไว้มากที่สุด ทั้งนี้ การพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องไม่กระทบต่อความจำเป็นพื้นฐาน และความรู้สึกนึกคิด ของประชาชนในท้องถิ่นด้วย และได้นำเสนอเป็นรูปภาพปัจจัยกำหนดของขีดความสามารถ ในการรองรับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวได้ด้วย (ผังแผนภูมิ ที่ 5)

แผนภูมิที่ 5 ปัจจัยกำหนดขีดความสามารถ รองรับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

ที่มา : โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการ เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่อนุรักษ์ จังหวัดเชียงใหม่ (2541)
 โครงการศึกษาวิจัยการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมภาคเหนือ
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation)

เนื่องจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เน้นทางด้านธุรกิจนำเที่ยวที่ดูเสมือนว่า แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจไม่มีความจำเป็น อย่างไรก็ตามความครบถ้วนขององค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นพื้นฐาน ได้ระบุงค์ประกอบด้านองค์กรซึ่งหมายถึง

ถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชนไว้ด้วย อีกทั้ง ผู้วิจัยเห็นว่าแนวความคิดนี้สมควรที่จะได้ผลักดันให้ภาคธุรกิจเข้าใจ และยอมรับถึงประโยชน์ทางด้านธุรกิจที่พึงพิงชุมชนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคเหนือตอนบน และจากการศึกษาในครั้งนี้สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนหรือประชาชน เพื่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว หมายถึง "กระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นๆ ได้ร่วมกันคิดพิจารณาและตัดสินใจในการจัดการท่องเที่ยวในด้านที่ตนมีความถนัด และมีศักยภาพเพียงพอ รวมทั้งโอกาสที่จะได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ระหว่าง ภาครัฐ เอกชน และประชาชน ในท้องถิ่น นั้น" ซึ่งมีแนวคิดที่น่าสนใจของผู้รู้หลายท่าน ดังนี้

ภราเดช พัทฒวิเชียร (2542) กล่าวไว้ว่า เราต้องสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนด้วยความอดทนและตั้งใจจริง รวมทั้งต้องสร้างความเข้าใจให้แก่ักธุรกิจด้วยว่า สังคม ธรรมชาติ วัฒนธรรม เป็นทุนด้วย หากไม่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสีย หรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ธุรกิจจะพบกับปัญหาสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ซึ่งจะส่งผลให้การประกอบธุรกิจไม่ยั่งยืน

อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ (2542) ให้ความคิดเห็นด้านการมีส่วนร่วมชุมชนไว้ว่า ชุมชนจะต้องสามารถรับและปฏิเสธการท่องเที่ยวได้ ชุมชนต้องสามารถร้องเรียนบริษัทนำเที่ยวที่ทำความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อม ชุมชน และสังคม ได้

สุนทร สุกุลสัน (2542) ผู้จัดการ บริษัทซีแคนนู ประเทศไทย จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่ได้รับรางวัล เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว และรายการนำเที่ยวที่เป็นกรนำเที่ยวเชิงนิเวศในระดับนานาชาติจากหลายสถาบัน ได้แก่ British Airways : Tourism for Tomorrow, 2538. PATA Gold Award : Environmental Award, Ecotourism Program, 2539. Green Globe Award : Achievement Award Commendation, 2539. ASTA, Smithsonian Magazine : Environmental Award, 2540. Tourism Award, 2541 กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชนที่บริษัทใช้เป็นนโยบายหลักคือ ต้องพยายามใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น บุคลากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยรายได้จากการท่องเที่ยวคืนเป็นภาษีชุมชน ต้องตั้งใจว่าจ้างให้คนในชุมชนได้ทำงาน มีนโยบายให้คนในชุมชนลงทุนร่วม เช่น ใช้บริการของคนในท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และคุณภาพชุมชน เช่น จัดสรรงบประมาณสำหรับสาธารณะประโยชน์ สนับสนุนการศึกษาของเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น เป็นต้น

2.5 แนวความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของธุรกิจนำเที่ยว

แนวความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของธุรกิจนำเที่ยว ผู้วิจัยพบว่าไม่ค่อยมีผู้กล่าวถึง หรือ บันทึกลงไว้มากนัก อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาและสัมภาษณ์บุคคลในวงการธุรกิจนำเที่ยว ทำให้เห็นว่าภาคธุรกิจมีความสนใจในกระแสของการท่องเที่ยวที่เป็นทางเลือก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ดำเนินการกระจายแนวคิด และส่งเสริมทางด้านการตลาดในระยะเวลา 5 - 6 ปีที่ผ่านมา และจากการศึกษาในครั้งนี้สามารถประมวลแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของธุรกิจนำเที่ยวไว้ได้ดังนี้ คือ "ธุรกิจนำเที่ยว เป็นการประกอบการของเอกชน ที่จำเป็นต้องมีผลกำไรสำหรับเลี้ยงองค์กร ทั้งนี้หากเห็นว่าธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศสามารถจะมีผลกำไรควบคู่ไปกับการคืนกำไรให้แก่สังคมและสิ่งแวดล้อมบางส่วนได้ ก็จะมีผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวบางรายที่สนใจเข้ามาดำเนินธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศมากยิ่งขึ้น" ทั้งนี้มีมุมมองของนักธุรกิจ นักวิชาการ ที่กล่าวถึงแนวความคิดดังกล่าวไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

ชยันต์ ผลโภค (2539) มีแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของธุรกิจท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

1. ธุรกิจท่องเที่ยว มีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมซึ่งพึ่งพาการใช้ทรัพยากรต่างๆ มีการสร้างมลภาวะและจำเป็นต้องมีโครงสร้างพื้นฐานบางประการ ดังจะเห็นได้จากธุรกิจท่องเที่ยวขนาดใหญ่มีความคล้ายคลึงกับอุตสาหกรรมหนักขนาดใหญ่ ที่มีการลงทุนสูงในสองลักษณะ คือการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต้องขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และผลกระทบที่มีส่วนทำให้ชุมชนดั้งเดิมต้องปรับเปลี่ยนเป็นสังคมอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ธุรกิจท่องเที่ยวต้องบริโภคทรัพยากร 3 ประเภท ได้แก่

- ทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น ที่ดิน อากาศ และน้ำ
- ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งมรดกทางสิ่งก่อสร้างต่างๆ
- ทรัพยากรทางวัฒนธรรม

2. ธุรกิจท่องเที่ยวสามารถบริโภคทรัพยากรอย่างหนักหน่วง ลักษณะการเสื่อมโทรมของทรัพยากรจะเป็นรูปแบบที่ค่อยๆสะสมขึ้นเรื่อยๆ แหล่งท่องเที่ยวที่ถูกท่องเที่ยวอย่างหนักจะมีอาการเสื่อมทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม การขยายตัวของชุมชนที่ขาดการควบคุม หรือควบคุมไม่ได้ และการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคมของชุมชนในพื้นที่เหล่านี้เป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นว่าระบบสังคมและโครงสร้างทางสังคมถูกกระทบจากการที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไป เช่นเดียวกัน ทรัพยากรทางวัฒนธรรมในชุมชน มีการท่องเที่ยวบริโภคจนเกินขอบเขตได้เช่นกัน

สิ่งที่ท้าทายการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(ในอุดมคติ)นั่นก็คือ ความสามารถที่จะใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวโดยไม่ปล่อยให้เสื่อมโทรมไป

3. ธุรกิจท่องเที่ยวต้องพึ่งพาทรัพยากรท้องถิ่นทั้งสามประเภท ดังนั้น เพื่อความอยู่รอดของการดำเนินงานธุรกิจและเพื่อกำไรสูงสุด จึงต้องดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่ค่อนข้างจำกัดเหล่านั้น ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งกับชุมชนท้องถิ่นเพราะมีความต้องการใช้พื้นที่ หรือทรัพยากรเดียวกันในขณะที่ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด บ่อยครั้งที่การแสวงหาผลประโยชน์ของธุรกิจท่องเที่ยวได้กีดกันคนท้องถิ่นออกจากพื้นที่ที่เขาเคยใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันหรือดำรงชีวิตอยู่

4. เรามักจะเห็นว่ารัฐบาลมีบทบาทอย่างสูงในการส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยว แต่มักถูกกำกับโดยภาคเอกชน ดังนั้น การตัดสินใจใดๆที่เกี่ยวกับนโยบายการท่องเที่ยวจึงขึ้นอยู่กับบริษัทที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งหลายจะดำเนินไปอย่างมีกำไรหรือไม่เพียงใด

5. การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรม หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานภาคการควบคุม ดังนั้นหากต้องการให้ธุรกิจท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ยั่งยืนได้จำเป็นต้องจัดการให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสังคมและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ต้องเพิ่มประสิทธิภาพและประสานงานกันได้

6. นักท่องเที่ยวคือผู้บริโภคไม่ใช่นักอนุรักษ์หรือนักมานุษยวิทยา แม้แต่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็ตาม ก็จัดอยู่ในประเภท "ผู้บริโภค" แม้จะมีแนวโน้มที่จะเป็นผู้มีจรรยาบรรณและมีใจโน้มเอียงมาทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติก็ตาม

7. การท่องเที่ยวเป็นการบันเทิง ดังนั้นผู้ประกอบการจะต้องทำทุกอย่างที่จะสร้างความพอใจให้นักท่องเที่ยว โอกาสที่ได้เรียนรู้อะไรบางอย่างจากสถานการณ์ที่นักท่องเที่ยวได้ประสบก็คงมีบ้าง แต่เป้าหมายหลักของแหล่งท่องเที่ยวคือความบันเทิง ดังจะเห็นได้จากข้อวิจารณ์ที่ว่า การท่องเที่ยวนำไปสู่การพรากรวัฒนธรรมออกจากชุมชน โดยการเอาประเพณีวัฒนธรรมในรูปแบบการแสดงออกมาขาย ข้อวิจารณ์นี้ยังไม่มีข้อยุติ อีกกรณีหนึ่งคือความเปลี่ยนแปลงที่ถูกกำหนดจากภายนอกโดยปราศจากการควบคุมที่เหมาะสม ดังนั้นสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชนอาจต้องประสบกับความล่มสลายอย่างรวดเร็วก็ได้

8. การท่องเที่ยวต่างจากอุตสาหกรรมชนิดอื่นๆตรงที่การสร้างรายได้เกิดจากการที่ถูกค้าถูกส่งมาบริโภคสินค้าถึงที่โดยท้องถิ่นไม่ต้องส่งสินค้าออกสู่ตลาด การเข้ามาในท้องถิ่นของนักท่องเที่ยวทำให้เกิดการปะทะกับชุมชน มีการเข้ามาใช้พื้นที่ของชุมชนในลักษณะและวัตถุประสงค์ต่างๆ ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมาได้

2.6 แนวความคิดเกี่ยวกับมาตรฐานการดำเนินธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศ

แนวความคิดเกี่ยวกับมาตรฐานการดำเนินธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศนี้ ในเบื้องต้นผู้วิจัย คาดว่าไม่น่าจะมีข้อมูลในส่วนนี้มากนัก หากแต่เมื่อได้ทำการศึกษาไปพอสมควรพบว่า ความพยายามที่จะสร้างมาตรฐานการให้บริการนำเที่ยวอยู่มากในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่เป็นกฎหมาย และ ที่เป็นความคิดเห็นของผู้รู้และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจนำเที่ยว ผู้วิจัยขอประมวลสรุป แนวความคิดดังกล่าวไว้ ดังนี้

“มาตรฐานการดำเนินธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศมีความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีขึ้น ภายใต้ สำนักที่ติดต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมของประเทศ รวมทั้งการแข่งขันต่อผู้ทางด้านธุรกิจโลกที่ค้ำจุน ถึง มาตรฐานทางด้านบริการและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ทั้งนี้ สามารถจะจัดให้มีได้โดย ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยอาศัยสถาบันการศึกษาและกระบวนการ ด้านการศึกษา มาช่วยในการกำหนดมาตรฐานและตรวจสอบการดำเนินการของธุรกิจ ทั้งนี้ ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และมุ่งให้มีการพัฒนาธุรกิจของตนขึ้นไป จนถึงระดับมาตรฐานที่พึงประสงค์”

ในการนี้ พบว่า The Ecotourism Society ได้จัดทำ Ecotourism Guidelines for Nature Tour Operators ไว้ ซึ่งมีนักวิชาการแปลไว้เป็นเอกสารทางวิชาการ (2542) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้แปลไว้เช่นกันในเอกสารประกอบการประชุม Ecotourism Network'1996 (2539) ซึ่งได้มีการนำเสนอแนวทางปฏิบัติของการจัดนำเที่ยวเชิงนิเวศไว้สรุปแยกเป็นหัวข้อหลักๆ และ เทคนิคที่ควรใช้ได้โดยสรุปดังนี้คือ ก่อนการเดินทางต้องให้ข้อมูลความรู้แก่นักท่องเที่ยว กิจกรรม นำเที่ยวที่เป็นหลักการทั่วไป การป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อม การป้องกันผลกระทบสะสม การป้องกันผลกระทบจากบริษัทนำเที่ยว การฝึกอบรม การให้ความช่วยเหลือกิจกรรมอนุรักษ์ การจ้างงานท้องถิ่น และการเลือกที่พักแรม ในส่วนของรายละเอียดสามารถค้นคว้าเพิ่มเติมได้ใน ภาคผนวก ข และนอกจากนี้ ทางด้านของกฎหมาย กฎ ระเบียบ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานของการประกอบธุรกิจนำเที่ยว ที่ได้ศึกษาพบและเห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์ ต่อการค้นคว้าต่อไป มีรายละเอียดให้ค้นคว้าได้ในภาคผนวก ค และ ง

สำหรับแนวคิดในเรื่องมาตรฐานการประกอบธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ผู้รู้ได้แสดง ความคิดเห็นไว้ และเห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์มากหากได้นำมาบันทึกไว้ ณ ที่นี้ มีดังนี้

ภราเดช พัทธวิเชียร (2542) สรุปจากการบรรยายในหัวข้อ "Ecotourism ทำไมต้องร่วมกันสร้างมาตรฐาน" ในการสัมมนาเพื่อพัฒนาความพร้อมของธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศในภาคเหนือตอนบน ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2542 จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับมาตรฐานการดำเนินการธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศว่า เหตุที่ต้องกำหนดมาตรฐานของการจัดนำเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น เนื่องจากการพัฒนาใดๆก็ตามต้องมีความเข้าใจในเรื่องนั้นๆไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อเป็นตัวชี้วัดระดับและเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน เป็นแนวทางการพัฒนาตนของผู้เกี่ยวข้อง และเพื่อเป็นการนำเสนอทางด้านการตลาดให้ผู้บริโภคเชื่อถือในตลาดโลกได้ ในกรณีนี้เห็นว่าการกำหนดมาตรฐานนั้นทำได้ 2 ประการคือ ทำโดยรัฐ โดยจัดให้มีกฎระเบียบ หรือ กฎหมาย ซึ่งมีการกำหนดอยู่แล้วบ้าง หากแต่เห็นว่ามิใช่อุดมในทางปฏิบัติ หรือการนำมาตราฐานสากลมาใช้ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับวิถีไทย เห็นว่าของไทยหรือท้องถิ่นควรมีการศึกษาและกำหนดมาตรฐานขึ้นเอง โดยกำหนดการวัดค่าจากตัวอย่างที่เป็นจริงและให้มีพัฒนาการของผู้ปฏิบัติได้ โดยเห็นว่าควรเกิดจากการทำโดยสมัครใจของกลุ่มประโยชน์คือ ภาคธุรกิจร่วมกับภาครัฐและสถาบันการศึกษา

การประชุมเชิงปฏิบัติการ Ecotourism Network'96 เมื่อวันที่ 6 มีนาคม 2539 กรุงเทพมหานคร ได้ข้อสรุปกลุ่มย่อย ที่ 2 เรื่อง มาตรฐานการจัดนำเที่ยว : เครือข่ายด้านการบริการ 8 ประการ ซึ่งน่าสนใจ ดังนี้

1. ต้องมีระบบการจัดการ

- 1.1 การให้ข้อมูลล่วงหน้าเพื่อทำความเข้าใจกับนักท่องเที่ยว แบ่งเป็น 2 ประการ คือ เอกสารและการปฐมนิเทศก์
- 1.2 การจัดรายการนำเที่ยว บรรจूसาระการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เอกลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และเน้นความเปราะบางของแหล่งท่องเที่ยว ชี้แจงลักษณะของนักท่องเที่ยว
- 1.3 มีข้อกำหนดการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวที่ชัดเจน เพื่อให้มีผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรมและคนท้องถิ่นให้น้อยที่สุด
- 1.4 มีการตลาด ซึ่งคำนึงถึงความสามารถในการรองรับที่เหมาะสม ที่ใช้เป็นกลไกในการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปในชวงนอกฤดูฤดูกาลท่องเที่ยว

2. มีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลต่อการวางแผนและการจัดการ มีข้อกำหนดแนวทางการปฏิบัติ Code of Ethics หรือ Code of Conduct ชัดเจน

3. มีโครงการอนุรักษ์ร่วมกับคนท้องถิ่นและองค์กรเอกชน ดึงกำไรต่อแหล่งท่องเที่ยว

4. มีระบบการให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว
5. มีระบบสร้างคุณภาพให้แก่บุคลากร โดยจัดอบรมคุณภาพ หมายถึง ความรู้และทักษะที่บุคลากรจะต้องมี
6. มีระบบของการรักษาความปลอดภัย และประสพภัย เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความเสี่ยงสูง
7. มีระบบการให้บริการที่มีคุณภาพ ใช้ผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมในการลดมลพิษ ใช้ให้คุ้มค่า (ไม่จำเป็นต้องหรูหรา แต่ถูกสุขลักษณะอนามัย)
8. มีการร่วมมือกับท้องถิ่น เพื่อสร้างงาน และการกระจายรายได้

ดวงดาว สุวรรณรังษี (2542) กล่าวถึง ปัจจัยที่จะกำหนดความพร้อมของบริษัทนำเที่ยวเชิงนิเวศในภาคเหนือตอนบนไว้ว่า ผู้ประกอบการในท้องถิ่นต้องเข้าใจลักษณะของการจัดนำเที่ยวเชิงนิเวศแบบไทยๆ ที่มีความเหนือกว่าของต่างประเทศในแง่ของทรัพยากรให้ถ่องแท้ กล่าวคือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทยมีความหลากหลายมากกว่าของต่างประเทศ เช่น ความหลากหลายของระบบนิเวศชายฝั่งที่เป็นป่าชายเลน เทียบกับต่างประเทศซึ่งมักจะเป็นทรัพยากรที่มีชนิดเดียว เช่น การจัดนำเที่ยวชมปลาวาฬ เป็นต้น ดังนั้น ผู้ประกอบการในท้องถิ่นต้องนำเสนอสิ่งที่ตนมีให้เป็นที่สนใจไปยังกลุ่มสนใจเฉพาะ รวมทั้งต้องเตรียมบุคลากรมัคคุเทศก์ที่มีความสามารถอย่างดีในเรื่องภาษาที่จะสื่อสารกับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศไว้ด้วย ผู้ประกอบการยังต้องมีจิตใจหนักแน่นที่จะบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริง มิเป็นไปตามกระแส รวมทั้งยังต้องรู้จักใช้สื่อสารมวลชนที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์สูงสุด เนื่องจากการประกอบการแนวนี้มักจะเป็นการประกอบการขนาดเล็กและขนาดกลาง ไม่สามารถว่าจ้างสื่อให้ทำโฆษณาได้ และยังต้องมีความสามารถสูงในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ท้ายสุดคือต้องมีความอดทนในการดำเนินธุรกิจนำเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีจิตสำนึกที่ดี อีกด้วย